

Підготувати фрагмент уроку „Це цікаво знати” (на основі підручника за фахом).

Отже, працюючи з майбутніми педагогами, маємо пам'ятати глибокі й мудрі слова В.О.Сухомлинського про те, що й навчання, й виховання стає немічним, безсилим, якщо забуваємо, що в нашому розпорядженні існує „єдиний тонкий і надійний, всесильний і гострий інструмент – слово...” [4, 597].

Використана література:

1. Богуш А. Витоки виховання мовної особистості вчителя у спадщини В.О.Сухомлинського // Поч. школа. – 2003. – № 9. – С. 27-34.
2. Єрмоленко С.Я. Мова як суспільне явище. Державотворча функція мови // Укр. мова і літ-ра. – 1999. – № 7. – С. 13-17.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987.
4. Сухомлинський В.О. Слово про слово. Вибр. твори у 5-ти т., Т.5. – К.: Рад. школа., 1977.
5. Українське ділове мовлення. Навчально-методичні рекомендації (матеріали до практичних занять) / Укл. Білоконенко Л.А. – Кривий Ріг, 2003.

Анотація

Стаття посвячена проблеме языковой подготовки будущих учителей нефилологических факультетов, поиску новых подходов, разработке и внедрению форм и методов работы, которые способствуют становлению высококвалифицированных специалистов.

Авторы предлагают поэтапную систему работы по изучению делового украинского языка, которая включает блок теоретических вопросов и комплекс практических заданий.

Бодрова Т.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДЖЕРЕЛ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ НА ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Сучасна національна школа прагне до виховання громадянина, спроможного взяти участь у розбудові української держави, утвердженні рідної мови у всіх ділянках суспільного життя, відродженні й примноженні національної культури. Реалізація важливих завдань навчання й виховання підростаючого покоління, формування самого вчителя як носія морально-естетичних вартостей народу багато в чому залежить від формування готовності до професійної діяльності в цілому та до спроможності виховувати учнів на кращих зразках української музичної культури зокрема. Знання національних музично-педагогічних джерел минулого, здатність використовувати їх у самостійній практичній роботі є необхідною умовою професійного становлення педагога-музиканта, фактором його готовності до музично-педагогічної діяльності.

Готовність до професійної діяльності дає можливість молодому педагогу

впевнено почувати себе серед колег, швидше адаптуватися в умовах сучасної школи, успішно розв'язувати складні завдання навчально-виховної роботи, аналізувати результати своєї діяльності та успішно працювати над недоліками. Саме готовність вчителя до практичних дій передбачає формування комплексу професійно значущих якостей особистості, що забезпечують високий рівень фахової підготовки майбутніх учителів у складних й динамічних умовах педагогічного процесу.

Серед різноманітних форм навчально-професійної діяльності, що забезпечують формування готовності майбутнього учителя до вивчення та використання музично-педагогічних джерел минулого вагоме значення має педагогічна практика. Остання розглядається як важлива складова навчально-виховного процесу педагогічного вузу, що виявляє не тільки дієвість засвоєних професійних знань та умінь, але й виявляє педагогічні здібності та індивідуальні творчі можливості кожного студента. Педагогічна практика є важливим щаблем процесу особистісного зростання майбутнього учителя. Прийшовши у школу, студент починає стверджуватися у новій статусно-рольовій позиції учителя, активізуючи свій творчий потенціал у пошуку відповідей на власні питання "Хто я є?", "Чого хочу?", "Що можу?", "Чи можу назвати себе учителем?". Одже, педагогічна практика є не лише можливістю набуття професійні умінь та навички, а й реальним соціально-психологічним полем, де інтенсивно здійснюється процес ствердження й розвитку професійного "Я" майбутнього учителя. Оволодіваючи сучасними формами і методами організації навчально-виховного процесу, студенти вчаться систематично поповнювати свої знання, приймати самостійні рішення в умовах, що постійно змінюються.

В результаті експериментальних досліджень доведено, що практика, організована у рамках індивідуальної, групової та колективної діяльності є універсальною формою та практичною основою для ефективного вивчення української музично-педагогічної спадщини. Включення студентів у практичну діяльність з опанування досвіду народної педагогіки та доробку українських композиторів для дітей сприяє розвитку усіх без винятку компонентів професійної діяльності: мотиваційного, когнітивного, операційного, комунікативного, емоційного, творчого. Тому створена нами для умов педагогічної практики технологія вивчення джерел української музично-педагогічної спадщини надає студентам можливість самостійно, активно, творчо працювати над формуванням професійних умінь й навичок, моделюючи свою власну діяльність не тільки за вимогами викладача – методиста, а й за власним бажанням.

Готовність майбутнього учителя до опанування музично-педагогічних джерел минулого визначається як структуроване утворення, що забезпечує внутрішні й зовнішні умови не тільки для успішного вивчення студентами матеріалів спадщини, але й для сталого професійного зростання. Відповідно до виробленої концепції сконцентруємо увагу на трьох компонентах професійного контексту опанування

музично-педагогічної спадщини під час проходження педагогічної практики: мотиваційному, що забезпечує професійну спрямованість опанування джерел; інформаційно-аналітичному, який визначає систему особистісно привласнених знань матеріалів спадщини; комунікативно-виконавському, що задає шляхи здійснення навчально-професійної діяльності засобами музично-педагогічних джерел через співтворчість учителя та учнів.

Для того, щоб активізувати процес вивчення джерел спадщини на педагогічній практиці, необхідно дотримуватися певних педагогічних умов: демократичність у використанні змісту, форм, методів, засобів вивчення спадщини, що включає врахування інтересів, потреб як студентів, так і керівників практики, свободу вибору музично – педагогічних джерел у рамках загальних завдань практики, внесення у програму їх вивчення особистісних елементів в залежності від професійних та особистих уподобань; постійна актуалізація теоретичного та практичного досвіду студентів з позицій різних мистецьких дисциплін та психолого-педагогічної науки; асиміляція набутих знань та навичок успадкування у особистісну систему професійної готовності студента до педагогічної діяльності; творча самостійність у роботі з джерелами, що передбачає спроможність студентів самостійно ставити й вирішувати професійні завдання з успадкування матеріалів спадщини.

Ми вважаємо, що саме остання педагогічна умова – творча самостійність – виступає провідним елементом названої діяльності, забезпечуючи максимальний саморозвиток та самоудосконалення особистості, відіграючи важливу роль у формуванні майбутнього учителя як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізовувати їх відповідно до практичних вимог сьогодення. Така позиція зумовлюється не лише тим, що студент як майбутній фахівець повинен вміти постійно здобувати нові знання. Останнє дослідження науковців свідчать про недостатню готовність студентів до самостійної педагогічної діяльності і пов'язану з цим актуальну проблему створення методичної системи по формуванню даної якості у майбутніх учителів.

Вивчення українських музично-педагогічних джерел минулого під час проходження педагогічної практики студентами педвузів пропонується організувати за технологією, в основі якої лежить комплекс формуючих завдань для лабораторних та практичних робіт з використанням методів пошукової діяльності.

Завдання першого типу – репродуктивно-творчі. Мета названих завдань – самостійне оволодіння знаннями й уміннями, що пов'язані з початковим етапом вивчення конкретного джерела (визначення змісту, основних ідей чи положень тощо). До завдань суто музичних входить ознайомлення з нотним текстом, виконання музичного твору на стадії розбору. Реалізація репродуктивно-творчих завдань сприяє міцності засвоєння знань та умінь шляхом повторень та уможливорює перехід до

наступного більш високого етапу оволодіння матеріалом.

Наводимо приклади репродуктивно-творчих завдань:

- складіть конспект методичного розділу збірки Ф.Колесси “Шкільний співаник”;
- представте у вигляді таблиці структуру збірки Я.Степового “Проліски”;
- систематизуйте за тематикою пісні, представлені М.Лисенком у збірці “Молодощі”;
- ознайомтеся з музичними образами збірки Л.Ревуцького “Сонечко” й дайте їм художньо-педагогічну характеристику;
- виконайте по нотах за власним вибором 2 п'єси фортепіанного циклу для дітей “Сторінки дитинства” П.Козицького, проаналізуйте досконалість музичної інтерпретації.

Завдання другого типу – евристичні, створені для організації пошукової діяльності на основі змодельованої викладачем проблемної ситуації. Під керівництвом методиста студенти роблять успіхи у аналітико-синтезуючій діяльності: самостійно розмірковують, аналізують, порівнюють, узагальнюють, роблять висновки, вирішуючи пізнавальні, проєктивні та практичні задачі. Вирішення завдань евристичного типу передбачає часткову допомогу методиста у складних ситуаціях. Інформація (культурологічна, музично-історична, педагогічна тощо) може частково надаватися методистом, але основний об'єм матеріалу студенти здобувають самостійно у процесі роботи з першоджерелами спадщини та відповідною літературою.

До евристичних завдань можна віднести такі:

- розтлумачте в чому схожість та відмінність понять “українська музика”, “національна культурна спадщина”, “педагогічна спадщина”, “українська музично-педагогічна спадщина”;
- визначте виховне, дидактичне й розвиваюче значення музичних ігор збірки “Весняночка” В.Верховинця;
- сформулюйте художньо-педагогічний потенціал збірки пісень для дітей А.Кос-Анатольського “Журавлик”;
- складіть список творів (музичних, поетичних, літературних тощо) для проведення Свята зустрічі весни з учнями 4 класу;
- підготуйте текст виступу перед студентами-практикантами на тему “Дитячі народні ігри у музичному вихованні молодших школярів”.

Завдання третього типу – дослідницькі (креативні). У процесі вирішення таких завдань у студентів формується вміння самостійно бачити й окреслювати педагогічні проблеми, знаходити форми та методи їх вирішення. Навчальна діяльність у процесі вирішення креативних завдань характеризується високою інтенсивністю, сталим професійним інтересом до музично-педагогічних явищ минулого та сучасності. Отримані знання набувають більшої системності глибини міцності, дієвості, варіативності. Студенти демонструють творчий підхід в опануванні джерел,

різноманітність форм та методів практичної роботи з учнями на рівні творчої співпраці, а також успіхи у науково-дослідній діяльності.

Студентам пропонується вирішити такі дослідницькі завдання:

- підготуйте і проведіть урок-подорож у Країну веселої гри з учнями 1 класу на українському музично-ігровому матеріалі;
- доберіть музичні твори для бесіди з учнями 2 класу на тему “Світ музичних образів композитора В.Косенка” та проведіть її;
- розробіть тематику концертів-бесід циклу “Світ української музики” для учнів основної школи, доведіть актуальність вибраних тем;
- вивчіть інтерес учнів старшої школи до української музики, проведіть дискусію з учнями 10 класу на тему, яка цікавить учнів;
- розробіть організаційну систему проведення Тижня української музики у загальноосвітній школі, візьміть активну участь у його проведенні.

Серед різноманітних методів, що використовуються у процесі опанування української музично-педагогічної спадщини для реалізації поставлених завдань різного ступеню складності вирізняється метод роботи з книгою (джерелом) як один з базових. Тут слід зважити на деякі характерні моменти. Наприклад, особливості роботи з джерелами минулих століть (18, 19, початку 20 ст.) є ускладнення у розумінні прочитаного тексту у зв’язку з “старою” стилістикою мови та особливостями алфавіту. Серед факторів, що визначають ефективність даного методу, найбільш важливими, на нашу думку, є: уміння розуміти прочитане й виділяти головне, уміння складати структурні та логічні схеми (згортати та розгортати інформацію), уміння складати конспект та план джерела, уміння визначати музично-педагогічний потенціал джерела, уміння підбирати літературу до теми, що вивчається, уміння створювати художньо-інтерпретаційний план виконання музичного твору.

Робота студента над текстом джерела на педагогічній практиці може здійснюватись під безпосереднім керівництвом викладача-методиста або вчителя та як самостійна домашня робота (в тому числі робота у бібліотеці). Вивчення джерела під керівництвом методиста включає з’ясування складних питань розуміння інтерпретації теоретико-методичного або художнього матеріалу, дискутування, пов’язане з вивченням актуальності джерела, можливостей його використання в умовах сучасної школи. Однак в переважній більшості робота з джерелом (особливо на етапі музичного розбору, з’ясування змісту та структури матеріалу тощо) здійснюється студентами самостійно. Ця діяльність регулюється, контролюється, оцінюється методистом або вчителем засобами практичних та лабораторних робіт, ділових ігор, бесід, дискусій, які можна провести в усній або письмовій формі в залежності від рівнів пошуковості.

Ефективним засобом вивчення української музично-педагогічної спадщини на педагогічній практиці є лабораторний метод. Цей метод вимагає від студентів набагато

більше активності, ініціативності, творчого підходу. Використовуючи лабораторну роботу як форму навчальної діяльності маємо можливість залучати студентів до участі у дослідженні спадщини через активні пізнавальні, проєктивні, операційні, комунікативні, оцінювальні дії, які сприяють формуванню відповідних професійних умінь. Метод успішно практикується у студентській науково-дослідній роботі коли необхідно самостійно експериментувати: самостійно висувати гіпотезу, виміряти, аналізувати матеріал, перевіряти й порівнювати результати, намічати нові шляхи наукових досліджень. В залежності від інтересів студента (наприклад, у процесі написання курсової роботи з методики музичного виховання у школі необхідно провести анкетування учнів з метою з'ясування рівня знань творів українських композиторів) вибираються методи експерименту, після проведення аналізуються результати. Сам процес вирішення навчально-професійної проблеми активізує продуктивне мислення, розширює сферу пізнання психолого-педагогічних та музичних явищ, а головне – сприяє формуванню не школярського, а творчого підходу до професійної діяльності. Проведення лабораторних робіт завершується складанням звітів висновків, програм діяльності, схем, таблиць.

Добре зарекомендував себе у вирішенні складних, багатозначних питань вивчення спадщини українських композиторів метод дискусії. Його сенс – в обміні поглядами з конкретної проблеми, в оволодінні новими знаннями, в можливості висловити власну думку, відстояти свою позицію у розумінні тих чи інших музичних та педагогічних явищ. Одна з головних умов застосування цього методу – попередня серйозна підготовка, яка заключається в накопиченні необхідних знань з проблеми дискусії та у виборі форми виразу цих знань.

Методист звертає увагу на розвиток у студентів уміння точно й виразно висловлювати свої думки, чітко й однозначно формулювати питання, аргументувати, відповідати опонентам, робити висновки. Засобом дискутування можна виправити такі недоліки у спілкуванні, як нестриманість, неповага до співрозмовника, запальність. Дискусія – ефективний засіб формування інтересу не тільки до музично-педагогічних джерел минулого, але й до педагогічної діяльності взагалі, до складних питань навчально-виховної роботи та до проблем сучасної школи.

Звернення до української музично-педагогічної спадщини як до засобу навчально-професійної діяльності студентів, оперування нею під час педагогічної практики дозволяє зробити висновок про доцільність й необхідність володіння майбутніми учителями технологією професійно-контекстного опанування джерел української музичної педагогіки.

Анотація

В статтє освещены некоторые вопросы технологии изучения украинского музыкально-педагогического наследия будущими учителями музыки. В основе механизмов данного

процесса лежит комплекс формирующих заданий для лабораторных и практических работ, которые предлагаются студентам на педагогической практике.

Гончаренко А.М.
Київський міський педагогічний університет
імені Б.М. Грінченка

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ РОБОТИ З КАЗКОЮ

Необхідність змін у освітніх пріоритетах потребує загострення уваги на основних життєвих реаліях дитини дошкільного віку: власного «Я» та навколишнього світу. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні та супроводжуючі його документи мають на меті розкрити та довести реальність впровадження в практику особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти, спрямованої на плекання особистісного способу життя, на створення сприятливих умов для розвитку у дітей системи ціннісних ставлень до світу, до самих себе [1].

Дещо відходячи від оволодіння конкретними знаннями, уміннями, навичками як першочергового завдання дошкільця, ставимо на чільне місце проблему загального розвитку дитини. У дошкільному віці розквітають такі властивості дитячої психіки як образні форми пізнання світу і моральні почуття, що пов'язують дитину з довкіллям. Завдання педагогічної роботи з дітьми: розвиток і диференціювання емоцій (моральних, естетичних), що є основою ціннісних орієнтацій, пов'язаних з людиною та іншими суб'єктами спілкування (світ мистецтва, художнє слово) [2].

Мовленнєвий розвиток дошкільника визначається тими ціннісними орієнтаціями, які становлять базис її особистісної культури. Рівень мовленнєвих досягнень виважує міру реалізації інтелектуальної, соціальної активності в колі дорослих людей, однолітків. Емоції є тим поштовхом, що спричиняє вербальну чи невербальну активність.

У цьому контексті звертаємося до давньої як світ казки з надією, що і сучасна дитина знайде в ній втіху й насолоду, красу і мораль, збагатиться чужим досвідом і набуде свого. Наші предки були чудовими поетами, поетична грань жила в слові і слово було немислиме без неї, як ріка немислима без води. Справжньої чистоти поетичне слово викликає у дитини глибокі емоції, забарвлює їх словом-відповіддю, словом-описом, словом-звертанням, яке потребує обов'язкової присутності іншої людини, яка неминуче готова взяти на себе роль партнера по спілкуванню. У слові казки криється захоплююче диво, воно зачаровує і відкриває красу взаємин між людьми. Відчуваючи себе поруч з цим дивом, хочеться бути красивим і чистим душею. Дитина дошкільного віку прагне бачити і означати словом бездоганно позитивних